

Research Article

Dor: [20.1001.1.25385968.1401.17.3.14.8](https://doi.org/10.1001.1.25385968.1401.17.3.14.8)

Career Diversification and its existing Challenges in Sustainable Rural Development from the Perspective of Experts (Case study: Villages of Langrud County)

Habib-o-Lah Rezadoost¹, Alireza Estelaji^{2*}, Mohammad Sadegh Allahyari³ & Majid Vali Shareeatpanahi⁴

1. Ph.D in Geography & Rural Planning, Yadgar Imam Branch, Islamic Azad University, Shahr Rey, Iran

2. Professor Department of Geography, Yadgar Imam Branch, Islamic Azad University, Shahr Rey, Iran

3. Associate Professor, Department of Agricultural Management, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

4. Associate Professor, Department of Geography, Yadgar Imam Branch, Islamic Azad University, Shahr Rey, Iran

* Corresponding author: Email: L_estelaji@yahoo.com

Receive Date: 07 July 2020

Accept Date: 01 February 2021

ABSTRACT

Introduction: In most developing countries, the agricultural sector plays an important role in generating income and opportunities. So that the lack of diversity in economic platforms and job opportunities is one of the most important characteristics of the country's villages. In this regard; The approach of diversifying rural economic activities should be considered as a useful solution.

Research aim: Knowing the challenges of diversification of economic activities in the villages of Langrud County.

Methodology: In this study, the Delphi method was used in two stages, and 15 experts were purposefully selected for this research. Considering that in this article, the most important challenges are analyzed from the point of view of experts, in the first stage, open questions were used for 16 experts. In the second round, using the content analysis of the results of the first stage, the questionnaire of the second stage was designed using the Likert scale, the panel of experts in this research raised 113 problems in the development and diversification of rural employment.

Studied Areas: The geographical territory of the present research is the villages of Langrud County.

Results: The villagers' lack of training in non-agricultural activities, the lack or lack of extension and technical and vocational training, the high age of the villagers, the lack of use of available financial credits in non-agricultural activities, the lack of marketing of agricultural products, the lack of access to various agricultural inputs, the lack of access and Knowledge of new methods of economic activities is the most important challenge of the villages of Langrud city in diversifying and achieving sustainable rural development.

Conclusion: The results showed that the most important problems are: the lack of a close relationship between the owners of science and knowledge and the producers and business owners of the villages (mean: 8.69, standard deviation: 1.31), the lack of motivation to carry out agricultural activities (mean: 8.61 standard deviation: 1.39), the lack of accurate, scientific and classified knowledge of the officials related to employment of the concept of diversification in rural communities (mean: 8.54, standard deviation: 1.71) and the lack of stability in programs and Implementation policies in the villages of Langrud city (mean: 8.31, standard deviation: 2.06) which resulted in lack of job diversity.

KEYWORDS: Village, Diversification, Delphi, jobs, Experts, Langrud County

فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
دوره ۱۷، شماره ۳ (پیاپی ۶۰)، پاییز ۱۴۰۱
شاپای چاپی ۰۵۹۶۸-۲۵۳۵ شاپای الکترونیکی ۰۵۹۵۸-۲۵۳۸
<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>
صص. ۸۵۷-۸۷۰

Dor: 20.1001.1.25385968.1401.17.3.14.8

مقاله پژوهشی

تنوع بخشی مشاغل و چالش‌های آن در توسعه پایدار روستایی از دیدگاه کارشناسان (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان لنگرود)

حبیب‌الله رضادوست^۱، علیرضا استعلاجی^{۲*}، محمدصادق الیهیاری^۳ و مجید ولی شریعت پناهی^۴

۱. دانش آموخته دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۲. استاد گروه جغرافیا، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۳. دانشیار گروه مدیریت کشاورزی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
۴. دانشیار گروه جغرافیا، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: Email: l_estelaji@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۷ تیر ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۱۳ بهمن ۱۳۹۹

چکیده

مقدمه: در اکثر کشورهای در حال توسعه، بخش کشاورزی نقش مهمی در ایجاد درآمد و فرصت‌های شغلی جهت رفع نیازهای مناطق روستایی ایفا می‌کند. به طوری که فقدان تنوع در بسترهای اقتصادی و فرصت‌های شغلی از مهم‌ترین ویژگی‌های روستاهای کشور است. در این راستا؛ رویکرد متنوع‌سازی فعالیت‌های اقتصادی روستایی بایستی به عنوان راهکاری مفید مورد توجه قرار گیرد.

هدف: شناخت چالش‌های متنوع‌سازی فعالیت‌های اقتصادی در روستاهای شهرستان لنگرود می‌باشد.

روش‌شناسی تحقیق: در این مطالعه از روش دلفی در دو مرحله استفاده شد که جهت انجام این پژوهش تعداد ۱۵ کارشناس به صورت هدفمند انتخاب شدند. با توجه به اینکه در این مقاله، مهم‌ترین چالش‌ها از دیدگاه کارشناسان مورد تحلیل قرار می‌گیرد در مرحله اول برای ۱۶ نفر از کارشناسان از سوالات باز استفاده شد. در راند دوم با استفاده از تحلیل محتوای نتایج مرحله اول، پرسشنامه مرحله دوم با استفاده از طیف لیکرت طراحی شد، پنل متخصصان در این پژوهش ۱۱۳ مشکل را در مسیر توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی مطرح کردند.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو جغرافیایی پژوهش حاضر، روستاهای شهرستان لنگرود می‌باشد.

یافته‌ها: عدم برخورداری روستاییان از آموزش فعالیت‌های غیرزراعی، کمبود یا عدم برخورداری آموزش‌های ترویجی و فنی و حرفه‌ای، بالابودن سن روستاییان، عدم استفاده از اعتبارات مالی موجود در فعالیت‌های غیرزراعی، عدم بازاریابی محصولات کشاورزی، عدم دسترسی کافی به نهاده‌های مختلف کشاورزی، عدم دسترسی و اطلاع از روش‌های جدید فعالیت‌های اقتصادی مهم‌ترین چالش‌های روستاهای شهرستان لنگرود در تنوع بخش و رسیدن به توسعه پایدار روستایی است.

نتایج: نتایج نشان داد که مهم‌ترین مشکلات عبارتند از: نبود رابطه نزدیک بین صاحبان علم و دانش با تولیدکنندگان و صاحبان مشاغل روستاها (میانگین: ۸/۶۹ انحراف معیار: ۱/۳۱)، فقدان انگیزه لازم برای انجام فعالیت‌های کشاورزی (میانگین: ۸/۶۱ انحراف معیار: ۱/۳۹)، عدم شناخت دقیق، علمی و طبقه‌بندی شده مسئولین مرتبط با اشتغال از مفهوم تنوع بخشی در جوامع روستایی (میانگین: ۸/۵۴ انحراف معیار: ۱/۷۱) و فقدان ثبات در برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی در روستاهای شهرستان لنگرود (میانگین: ۸/۳۱ انحراف معیار: ۲/۰۶) که عدم تنوع شغلی را به همراه داشتند.

کلیدواژه‌ها: روستا، متنوع‌سازی، دلفی، مشاغل، کارشناسان، شهرستان لنگرود

مقدمه

نقش و جایگاه روستاها در فرآیندهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس‌های محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و پیامدهای توسعه نیافتگی روستاهای شهرستان لنگرود، چون فقر گسترده، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری، مهاجرت و حاشیه‌نشینی شهری موجب توجه به توسعه روستایی و حتی تقدم آن بر توسعه شهری شده است (Azkia & Ghaffari, 2001:31). روستا و اقتصاد روستایی از بدو پیدایش تاکنون قرابت نزدیکی با کشاورزی و زیر بخش‌های آن به‌ویژه زراعت، باغداری و غیره داشته است تا جایی که این نزدیکی را در تعاریف ارائه شده از روستا نیز می‌توان شاهد بود. شکل‌گیری چنین ساختار اقتصادی ویژگی‌های فراوانی دارد و مهم‌ترین آن‌ها تنوع پایین در زمینه‌های شغلی و محدودیت منابع درآمدی در کشاورزی و زیربخش‌های آن است (Javan et al., 2011:18). تنوع اقتصادی در مناطقی که اقتصاد آن متکی بر کشت واحد است، اهمیت بیشتری دارد و توجه به صنایع روستایی و اشتغال به فعالیت غیرکشاورزی، زمینه‌ای را برای ایجاد تنوع اقتصادی روستایی فراهم خواهد ساخت (Papoli Yazdi & Ebrahimi, 2006: 224; Hakimi, 1994: 306). نگاهی به سیمای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی روستاهای کشور حکایت از آن دارد که متأسفانه اقدامات گذشته به روستا و روستایی جایگاه درخور لازم را نداده‌اند. بررسی وضعیت مدیریت روستایی در طول دوران‌های گذشته نشان می‌دهد که قبل از پیدایش دولت‌های قانونی، جامعه روستایی علاوه بر این که قادر به حل تمامی مشکلات اقتصادی و اجتماعی خود بوده بلکه تأمین‌کننده آذوقه شهرها نیز محسوب می‌شد. متأسفانه با حضور تشکیلات دولتی که پس از مشروطیت و مخصوصاً پس از اصلاحات ارضی رژیم گذشته صورت گرفت، شیرازه مدیریت روستا از هم گسیخت. با پیروزی انقلاب اسلامی برای تحقق شعار استقلال، آزادی، عدالت اجتماعی و اقتصادی تشکیلات دولتی به‌جامانده از دوران رژیم گذشته دچار دگرگونی اساسی شده و علاوه بر آن نهادهای خودجوش مردمی با هدف خدمت به روستاییان کشور شکل گرفتند. روستاها منشاء بسیاری از مشکلات اساسی مانند فقر روزافزون و افزایش بیکاری آشکار و پنهان و مهاجرت به شهرها و همچنین مسائل اقتصادی و اجتماعی ناشی از آن به‌شمار می‌آیند (Molavi, 2011:1).

تجربه صورت گرفته در کشورهای در حال توسعه در طی چند دهه اخیر و مطالعات متعدد در این زمینه نشان می‌دهد که تلاش‌هایی که در اکثر کشورهای جهان سوم برای دستیابی به توسعه صورت گرفته به‌علت کمبود امکانات اجتماعی (ضعف زیرساخت‌ها) و ضعف اقتصادی تاکنون نه تنها از فقر همه‌جانبه جلوگیری ننموده و زمینه‌های اشتغال کامل را فراهم نساخته است، بلکه در اکثر موارد منجر به بروز پدیده‌هایی به این شرح شده است: تسریع روند مهاجرت از روستاها به شهر، حاشیه‌نشینی و محرومیت کامل بخش‌هایی از جمعیت، تنزل کیفیت زندگی، تبدیل حومه شهرهای بزرگ به محله‌های مسکونی اقشار فقیر جامعه و گسترش فقر و نابودی محیط‌زیست. کمبود درآمد روستاییان ناشی از افزایش جمعیت روستاییان، بیکاری (کامل، فصلی)، بهره‌وری پایین افراد و منابع، عدم جذابیت روستاها برای سرمایه‌گذاری، پایین بودن تحصیلات، نامناسب بودن فضایی کسب و کار در روستاها و غیره (Farahani & Hajhosseini 2011:5). تک‌بخشی بودن اقتصاد روستایی و تاکید بر فعالیت‌های بخش کشاورزی در نواحی روستایی یکی از مشکلات پیش‌روی پایداری اقتصاد روستایی است؛ زیرا در نواحی روستایی کشور بخش کشاورزی با بحران‌های زیست‌محیطی، محدودیت‌های فرصت‌های اشتغال و افزایش نرخ مهاجرت روستا به شهر مواجه است. با این حال در بین محققان این موضوع مطرح است که نواحی روستایی مجدداً به‌عنوان کلید برنده توسعه اقتصادی و اجتماعی مطرح شوند و چنین امری عمدتاً از طریق تمرکز بر رونق‌بخشی اقتصاد غیرکشاورزی امکان‌پذیر است (Hajinejad & Mozaffari, 2015:124). ایجاد اشتغال غیرکشاورزی، علاوه بر تقویت پایه‌های اقتصاد روستایی، مانع مهاجرت روستاییان خواهد شد. کشاورزی به‌تنهایی نمی‌تواند اشتغال کافی و بهره‌وری ایجاد کند. بدین جهت باید به اشتغال سودآور غیرزراعی نیز پرداخت تا تفاوت درآمد شهرنشینان و روستائیان افزایش نیابد و مهاجرت روستائیان به شهرها کاهش پیدا کند (ILO, 2010:10). بیکاری و وضعیت نامطلوب اشتغال در کشور، از جمله چالش‌های جدی در اقتصاد ایران به‌شمار می‌آید و بین فرصت‌های موجود شغلی در کشور و خیل عظیم بیکاران و جویندگان کار تناسب و توازن برقرار نیست (Yasoori, 2009:132).

از مهمترین ویژگی‌های کشاورزی در ایران می‌توان به معیشتی بودن، پراکندگی و کوچک بودن زمین‌های کشاورزی، وفور نیروی کار، بازدهی پایین نیروی کار، بالا بودن سن بهره‌برداران، فقدان تخصص و فرسایش خاک به‌علت استفاده زیاد اشاره کرد (Motiee Langroudi, 2003:152). عامل بیکاری به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین علل فقر و نبود درآمد برای ساکنان روستایی است که ایجاد اشتغال و درآمد در روستاها امری ضروری ساخته است. این در حالی است که منبع عمده‌ی تأمین درآمد در نواحی روستایی، فعالیت‌های کشاورزی است. طی دهه‌های اخیر با افزایش روزافزون جمعیت و کاهش اراضی زراعی، کاهش درآمد و

افزایش فقر روستاییان پدیدار گشته است (Riyahi & Nouri, 2014:114). دور افتادگی روستاهای شهرستان لنگرود از شهرها، انتقال مازاد به شهرها، فقدان سرمایه در روستاها و گستردگی فقر در این مناطق باعث می‌شود تا محصول را به حداقل قیمت پیش فروش کنند: در حالی که روستاها در طول دوره‌های تاریخی مواد غذایی شهرنشینان را تولید می‌کردند اما با گسترش جمعیت شهری و محدودیت منابع و بهره‌برداری سنتی، تولیدات روستایی پاسخگوی نیاز روزافزون شهری نبوده و دولت سالانه میلیون‌ها تن محصولات کشاورزی را وارد کرده است. توسعه اقتصادی، اجتماعی و ساماندهی فضایی مطلوب‌تر در جامعه روستایی، مستلزم متنوع ساختن اشتغال و گسترش فعالیت‌هایی است که تحرک و پویایی آن را تضمین کند. تنوع فعالیت‌های غیرکشاورزی، ضمن تقویت این بخش، تنوع مشاغل غیرکشاورزی و تقویت درآمدها، روند توسعه روستایی را تسهیل می‌کند (Yasoori, 2015:37). راهبرد متنوع سازی فعالیت‌های اقتصادی همواره با موانع متعددی روبروست گروه‌های روستایی به دلیل عدم دسترسی به آموزش، فاصله از بازار، ارزش پایین دارای‌ها و ثروت یا کوچک بودن اندازه خانوار، جزء آسیب پذیرترین اقشار یک جامعه هستند. در نتیجه ممکن است فرصت بسیار کمی برای متنوع سازی فعالیت‌های خود داشته باشند (Motiee Langroudi et al., 2019:197). بیکاری و کمبود فرصت‌های شغلی از چالش‌های اصلی توسعه مناطق روستاها در کشورهای در حال توسعه به‌شمار می‌آید. کاهش شاغلان بخش کشاورزی این واقعیت را نشان می‌دهد که در آینده، افزایش اشتغال در گروه ایجاد تنوع در سایر بخش‌های اقتصادی از جمله صنعت، خدمات و یا بخش‌های وابسته به بخش کشاورزی است. امروزه توجه به ایجاد اشتغال و تنوع شغلی در روستاها از مهمترین راهکارهای توسعه روستایی محسوب می‌شود (Sheri, 2012:15). توسعه روستایی پایدار ماهیتی میان بخشی دارد و علاوه بر توجه به بخش کشاورزی و تأمین امنیت غذایی موضوعات مهمی نظیر توسعه زیرساخت‌ها، تمرکززدایی، تنوع‌سازی منابع درآمدی، تأکید بر فعالیت‌های غیرکشاورزی، مشارکت زنان، گسترش نهاده‌های محلی و غیره را شامل می‌شود. از سوی دیگر نه تنها از نگرش بخشی به روستاها و توسعه روستایی کاملاً پرهیز می‌شود. بلکه در کنار فعالیت‌های مختلف بخش کشاورزی و دامی، مقوله متنوع‌سازی درآمدی و تأکید بر فعالیت‌های غیرزراعی و خارج از مزرعه مورد تأکید بیشتری قرار دارد (Pasban, 2007:4). روستاهای کشور به‌علت اتکای شدید بر کشاورزی و درآمدهای حاصل از آن، نداشتن منابع اشتغال و درآمدی غیر از کشاورزی، دارای اقتصاد ضعیف و آسیب‌پذیری هستند (Yasoori, 2009:132). عامل اصلی پایداری اقتصاد روستایی، توانمندسازی روستاییان و نظام تولید روستایی، تنوع تولید و ثبات قیمت محصولات، رشد مداوم تولید، کنترل و مقاومت در برابر عوامل مخرب طبیعی است (Shayan et al., 2012:71).

سکونتگاه‌های روستایی شهرستان لنگرود دارای اقتصاد متکی بر کشاورزی و در برخی موارد صنعتی و فعالیت‌های خدماتی است. با وجود آن که فعالیت‌های اقتصادی در روستاهای این شهرستان کم و بیش متنوع بوده است، اما از یک اقتصاد قوی برخوردار نمی‌باشد (Rahbari et al., 2017:137). تحلیل عوامل مؤثر بر تنوع بخشی اقتصاد غیرکشاورزی و اثرات آن بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی شهرستان نیشابور را در قالب ۵ مؤلفه زمینه ساز اشتغال غیرکشاورزی (محیطی، اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و سیاسی) مورد مطالعه قرار داده‌اند. مؤلفه‌های نظام‌های محیطی و کالبدی شرایط مساعدی را به‌جهت ایجاد و گسترش مشاغل غیرکشاورزی در بخش مورد مطالعه نشان داد. مساعد نبودن مؤلفه‌های زمینه‌ساز ایجاد و توسعه بخش غیرکشاورزی، به‌ویژه مؤلفه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی موجب جابه‌جایی‌های گسترده روستایی- شهری، از دست رفتن فرصت‌های اقتصادی به‌ویژه در بخش کشاورزی را فراهم آورد و منجر به ناپایداری سکونتگاه‌های روستایی در ناحیه مورد مطالعه است (Sadeghie-e-Chamchengi et al., 2015:25). تأثیر تنوع اقتصادی بر پایداری نواحی روستایی را مورد مطالعه قرار داده‌اند، یافته‌ها نشان‌دهنده همبستگی مستقیم بین تنوع اقتصادی و ابعاد پایداری روستایی است. علاوه بر این، روستاها را از نظر پایداری اقتصادی، نیزرتبه‌بندی کرده که روستاهای رودخانه‌ای به‌دلیل بهره‌مندی از تنوع درآمدی، دارای پایداری بالاتری نسبت به سایر نواحی می‌باشند (Vallae & Mohammadi Yeganeh, 2014:201) بیان می‌دارند که تنوع، شالوده و اساس ثبات و پایداری است و هر اندازه سیستمی متنوع‌تر گردد، پایداری و پویایی آن در طول زمان و در مکان‌های مختلف نه تنها در مقابل تنش‌های درونی، در مقابل تنش‌های بیرونی نیز حفظ می‌گردد. بنابراین از مجموع مطالعات پیشین می‌توان به این نتیجه رسید که گسترش فعالیت‌های غیرکشاورزی، علاوه بر این که میزان فشار بر منابع طبیعی را کاهش می‌دهد، منجر به بالا رفتن سطح درآمد و گسترش رفاه و در نهایت ثبات پایداری اقتصادی در سطح روستا می‌شود (Ghasemi & Javan, 2014:258) در مطالعه‌ای به تبیین رابطه تنوع بخشی فعالیت‌های اقتصادی و توسعه پایدار روستایی پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان داد، تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی در نواحی روستایی می‌تواند پایداری سکونتگاه‌های روستایی را تقویت کند (Riyahi & Nouri, 2014:114) در پژوهشی با عنوان

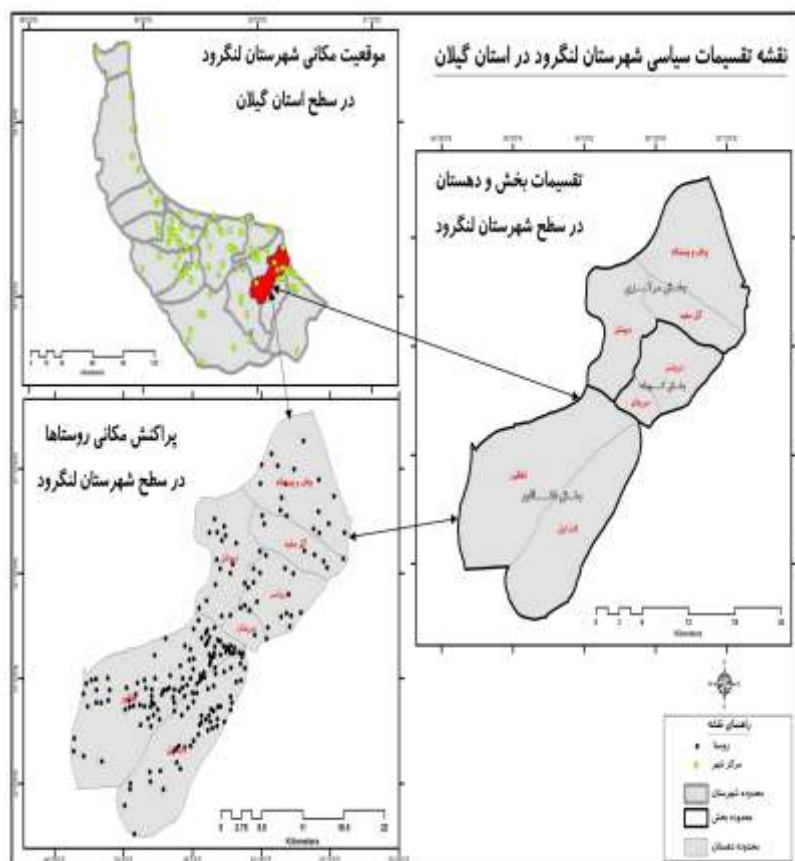
تنوع‌بخشی فعالیت‌های اقتصادی و پایداری روستاها را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها نشان داد ارتباط معنادار میان تنوع‌بخشی فعالیت‌های اقتصادی و پایداری اقتصاد وجود دارد (Anabestani et al., 2015:104). تحلیل موانع متنوع‌سازی فعالیت‌های اقتصادی در روستاهای مرزی شهرستان مریوان را مورد مطالعه قرار دادند، یافته‌ها نشان می‌دهد که موانع نهادی-مدیریتی به عنوان عمده‌ترین مانع فراروی متنوع‌سازی فعالیت‌های اقتصادی روستاها بوده است (Alavizadeh & Mirlotfi, 2013:134). کاربرد فناوری‌های نوین و تنوع بخشی به فعالیت‌های اقتصادی روستاها، علاوه بر آثار مثبت و منفی در ابعاد دیگر اقتصادی، کالبدی و فضای، همواره دگرگونی‌هایی در ابعاد اجتماعی و فرهنگی آن جامعه به دنبال خواهد داشت (Javan et al., 2011:94). در تحقیقی به نقش متنوع‌سازی فعالیت‌های اقتصادی در توسعه پایدار روستایی شهرستان سمیرم پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد عدم تنوع در فعالیت‌های اقتصادی در منطقه مورد مطالعه شرایط نامساعدی را برای خانوارهای دارای چنین ویژگی سبب شده است (Ghaffari et al., 2011:2). رابطه بین صنعت و کیفیت زندگی را مورد بررسی قرار دادند. با توجه به یافته‌ها توسعه روستایی از طریق صنعتی شدن و با هدف بهبود کیفیت زندگی روستاییان، باید از طریق رشد صنایعی تحقق یابد که با نیازهای بومی منطقه سازگار است و حداکثر مشارکت روستاییان را در زمینه‌های مختلف داشته باشد (Kalantari et al., 2007:118). در مقاله چالش‌های عمده توسعه روستایی در ایران برای دستیابی به توسعه پایدار بیان کرده‌اند که از بین چالش‌های عمده بخش اقتصادی در راستای دستیابی به توسعه پایدار روستایی کشور، نبود تنوع در فعالیت‌های اقتصادی و غیرکشاورزی با ۰/۸۴ بالاترین بار عاملی را در مقایسه با سایر عوامل دارد. روسن کیلس (Keles Rusen, 2012:23) در تحقیق کیفیت زندگی و محیط‌زیست بیان کردند، مشکل کیفیت زندگی یک موضوع پیچیده و چندبعدی است که ارتباط متعددی با عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، روانی و زیست‌محیطی دارد. بنابراین برای رسیدن به یک راه‌حل عادلانه و پایدار برای ارتقاء کیفیت زندگی از بعد زیست‌محیطی یک نیاز مبرم وجود دارد دمارگر و همکاران (Demurger et al., 2010:32) تصمیمات ساکنان روستایی نسبت به تنوع‌بخشی به درآمد: شواهدی از یک شهرستان در شمال چین را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج دسترسی به زمین، سرمایه، جنسیت و سن را از عوامل اصلی تصمیم‌گیری ساکنان روستایی برای متنوع‌سازی درآمدهایشان در شمال کشور چین برشمرده‌اند. بارانی (Barani, 2006:35) در مقاله "بررسی صنایع روستایی در شهرستان عجب‌شیر" به این نتیجه رسید که صنایع روستایی نقش مهمی در جذب نیروی کار روستایی در روستاها، جلوگیری از مهاجرت‌های بی‌رویه به مناطق شهری و ارتقاء و متنوع ساختن کیفیت فرآورده‌های تولیدی بخش کشاورزی دارد. کیمنجو و دی گروت (Kimenju & De Groote, 2008: 35) مدعی شدند که تنوع درآمد در بخش کشاورزی منجر به گوناگونی فعالیت‌های اقتصادی شده و این امکان را برای کشاورزان به وجود می‌آورد تا تصمیم‌گیری برای اجرای سیاست‌ها و فعالیت‌های اقتصادی براساس ویژگی مزیت نسبی انجام شود. در کشورهای در حال توسعه، توسعه یافته و پیشرفته بسته به وضعیت فعالیت‌های کشاورزی طبقه‌بندی‌های مختلفی از منابع درآمدی وجود دارد. تیاگو و همکاران (Tiago et al, 2008:1) حمایت‌های دولتی در زمینه فعالیت‌های غیرزراعی می‌تواند به عنوان عامل تسهیل کننده توسعه فعالیت‌های صنایع دستی باشد. ارسادو (World Bank, 2006:220) در پژوهش تنوع‌بخشی درآمدی در زیمباوه بیان کرد، پیامدهای رفاهی در نواحی شهری و روستایی، خانوارهایی که در روستاهای شهرستان لنگرود منطقه مورد مطالعه، دارای منابع درآمدی متنوع‌تری هستند، از پایگاه اقتصادی و اجتماعی بهتری برخوردارند و نسبت به شوک‌های اقلیمی و بحران‌های اقتصادی، آسیب‌پذیری کمتری دارند. زارین و همکاران (Zarren et al, 2002:6) در بررسی‌های خود در پاکستان به این نتیجه رسیدند که وضعیت مالی خانوار، وضعیت تأهل، تحصیلات بر مشارکت و دیدگاه روستاییان نسبت به فعالیت‌های غیرزراعی تأثیرگذار است. پراگ و گرت (Prag & Gazette, 2002:18) با گسترش برنامه‌های متنوع‌سازی فعالیت‌های اقتصادی در نواحی روستایی انگلستان، ضمن افزایش درآمد در مناطق روستایی به حفظ چشم‌اندازهای اکولوژیکی و افزایش سطح معیشت و ایجاد اشتغال کمک خواهد کرد. بارت و همکاران (Barret et al, 2001:315) با انجام مطالعات متعددی به این نتیجه رسیدند که تنوع فعالیت‌های کشاورزی و غیرکشاورزی را می‌توان در دوره‌های زمانی مختلف با افزایش بازدهی فعالیت‌های کشاورزی، افزایش بهره‌وری زمین، جلوگیری از شکست بازار و معرفی مدیریت خطر توسعه داد. عوامل ایجاد تنوع درآمد، شامل استفاده از بازارهای کارفصلی، توسعه استراتژی‌های مقابله با ریسک خانگی، رفتار سازگارانه، نواقص بازار اعتبارات، صرفه‌جویی در خانواده و گسترش استراتژی‌های سرمایه‌گذاری بود. همچنین، آن‌ها معتقد بودند که تنوع درآمد می‌تواند برای غلبه بر مشکلات اعتباری و بیمه به کشاورزان روستایی کمک کند. این پژوهش با هدف شناسایی مهم‌ترین چالش متنوع‌سازی در شهرستان لنگرود را از دیدگاه کارشناسان با استفاده از مدل مفهومی دلفی به مرحله اجرا در آمد.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربری و از نظر روش توصیفی-تحلیلی است. اطلاعات مورد نیاز از طریق روش‌های اسنادی و پیمایشی به دست آمده است. به منظور تحقق این هدف از روش دلفی در تحقیق استفاده گردیده است. در این روش پس از گردآوری داده‌ها در دور اول، رتبه‌بندی‌های به دست آمده درباره مسائل مشخص شده و در دور بعد پرسشنامه‌ای تنظیم شود که حاوی رتبه‌بندی حاصل از نظرخواهی در دور اول است. از پاسخ دهندگان در دور دوم خواسته می‌شود در صورتی که نظرشان، با رتبه‌بندی به دست آمده مطابقت ندارد نسبت به توجیه تفاوت نظر خود با نتایج دور اول یا تعدیل آن اقدام نماید. بدین طریق می‌توان به یک توافق از نقطه نظر تشخیص مسائل یاد شده دست یافت (Rezadoost, 2012:95). در انجام مراحل تحقیق از نمونه‌گیری هدفمند ترکیبی موارد نوعی و بارز به‌نحوی استفاده شده است که افراد انتخاب شده شرایطی داشته باشند که برآیند نظریات آنها بیان‌کننده فضایی باشد که محدودیت‌های متنوع سازی فعالیت‌های اشتغال را در شهرستان لنگرود ترسیم نماید. در دور اول تحقیق به دو روش اطلاعات مورد نظر با توزیع یک پرسشنامه عمیق و بدون ساختار در بین ۱۶ نمونه‌های آماری با مطرح کردن دو سوال عمیق و بدون ساختار در اختیار پاسخ‌گویان به صورت حضوری یا از طریق ایمیل قرار داده شد تا نظرات آنها حول پرسش محوری "مهمترین مسائل و مشکلات اقتصادی-اجتماعی، فرهنگی، زیرساختی، مدیریتی و آموزشی که در توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی شهرستان لنگرود وجود دارد را بیان فرمایید" با توزیع پرسشنامه در بین خبرگان اشتغال روستایی انتخاب شده انجام پذیرفت. در پایان این مرحله از ۱۶ پرسشنامه برگشتی توسط یک تیم کارشناسی آشنا به شیوه تحقیق و دارای سابقه در تحلیل محتوایی کیفی موضوعات، مهمترین مسائل و مشکلات اقتصادی-اجتماعی، فرهنگی، زیرساختی، مدیریتی و آموزشی که در توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی شهرستان لنگرود وجود دارد را به اتکای نظرات افرادی که در این حوزه علمی در شهرستان لنگرود نقش ایفاء می‌نمایند و در این تحقیق مشارکت نموده‌اند تا ضمن بیان نمودن نظرات افراد اطلاعات استخراج شده مبنای مرحله دوم تحقیق دلفی نیز قرار داده شود. در این مرحله با توزیع پرسشنامه در بین کلیه فرهیختگان انتخاب شده از آنها خواسته شد تا نظرات خود را در ارتباط با میزان اهمیت هر کدام از مهمترین مسائل و مشکلات اقتصادی-اجتماعی، فرهنگی، زیرساختی، مدیریتی و آموزشی که در توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی شهرستان لنگرود وجود دارد را بیان فرمایند. تا در این ساختار معیار مشابهی برای قضاوت درباره اهمیت هر یک از مقوله‌ها به دست آید. تا در پایان تحقیق میزان اتفاق نظر در بین نظرات دریافتی به آزمون گذاشته شود. برای پرهیز از پیچیدگی زیاد، پاسخ هر سوال از پرسشنامه به صورت پیوستار از صفر تا ۱۰ پس از گردآوری پرسشنامه‌ها شرایط لازم برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بین (۱۰۰ درصد) نفر از کسانی که در این مرحله شرکت نمودند فراهم گردید. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های فراوانی، درصد میانگین، انحراف معیار استفاده شده است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

محدوده مکانی مورد بررسی پژوهش شهرستان لنگرود در استان گیلان است. شهرستان لنگرود یکی از شهرستان‌های استان گیلان، با وسعتی حدود ۴۲۸ کیلومتر مربع در ناحیه شرق گیلان قرار گرفته است و فاصله آن با مرکز استان ۶۰ کیلومتر است. لنگرود از شمال به دریای خزر، از جنوب به املش و از غرب به لاهیجان و سیاهکل و از شرق به رودسر منتهی می‌گردد که شامل ۳ بخش (مرکزی، کومله، اطاقور)، ۵ شهر (لنگرود، کومله، اطاقور، شلمان، چاف و چمخاله)، ۱۹۵ روستا، ۸۳ دهیاری و ۷ دهستان می‌باشد. جمعیت شهرستان لنگرود بالغ بر ۱۴۶۶۸۶ نفر ۳۵۲۲۷ خانوار و دارای ۱۰۱۷۸۲ نفر جمعیت شهری و ۳۸۹۰۴ نفر جمعیت روستایی است که ۸۴ درصد آنان باسواد می‌باشد (Statistical center of Iran, 2016). روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند صورت گرفته است که ۱۵ کارشناسان شاغل در این مناطق مورد مصاحبه قرار گرفتند.

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه (منبع: سازمان برنامه و بودجه گیلان، ۱۳۹۸)

یافته‌ها و بحث

پنل متخصصان در این پژوهش ۱۱۳ مشکل اقتصادی، اجتماعی و مدیریتی را در مسیر توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی مطرح کردند. مهم‌ترین مشکلات در توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی از دید اقتصادی عبارتند از: فقدان نهادهای پشتیبان و پیوند دهنده $M=۸/۰۸$ ؛ هزینه‌های بالای فعالیت‌های تولیدی $M=۷۷/۷$ و ساکنین در جوامع روستایی به علت سطح پایین درآمد قادر به شروع کسب و کار جدید نیستند. با میانگین $M=۷/۶۹$ ؛ مهم‌ترین مشکلات در توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی از دید اجتماعی عبارتند از: فقدان انگیزه لازم برای انجام فعالیت‌های کشاورزی در تمام فصول سال مخصوصاً در بین جوانان با میانگین $M=۸/۶۱$ ؛ عدم آشنایی مردم روستایی با اصول و راه‌اندازی کسب و کارهای جدید $M=۲۳/۸$ و عدم آشنایی با نیازهای در حال تحول بازار با میانگین $M=۸/۱۵$ ؛ مهم‌ترین مشکلات در توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی از دید مدیریتی و زیرساختی عبارتند از نبود رابطه نزدیک بین صاحبان علم و دانش با تولیدکنندگان و صاحبان مشاغل روستاها $M=۸/۶۹$ ؛ عدم وجود شبکه منسجم و یکپارچه فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی روستایی با میانگین $M=۸/۶۱$ ؛ و عدم شناخت دقیق، علمی و طبقه‌بندی شده مسئولین مرتبط با اشتغال از مفهوم تنوع بخشی در جوامع روستایی و $M=۸/۵۴$ ، که هر کدام در رتبه‌های اول تا سوم جای گرفتند.

جدول ۱. مهمترین چالش‌های اقتصادی توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی از دیدگاه کارشناسان

ردیف	مشکلات توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی	میانگین	انحراف معیار	VR	رتبه
۱	فقدان نهادهای پشتیبان و پیوند دهنده	۸/۰۸	۲/۸۱	۰/۵۳۸	۱
۲	هزینه‌های بالای فعالیت‌های تولیدی	۷/۷۷	۲/۲۸	۰/۶۱۵	۲
۳	ساکتین در جوامع روستایی به علت سطح پایین درآمد قادر به شروع کسب و کار جدید نیستند	۷/۶۹	۱/۷۵	۰/۶۱۵	۳
۴	نوسانات موجود در بازار و تقاضا	۷/۶۹	۱/۸۴	۰/۷۶۹	۴
۵	عدم اختصاص یارانه تولید در بخش روستا و برخوردار نبودن تولیدات کشاورزی از یارانه مناسب نسبت به سایر بخش‌ها در شهر و یا نسبت به کشورهای دیگر	۷/۳۱	۳/۰۴	۰/۶۹۲	۵
۶	عدم پرداخت بموقع مطالبات کشاورزان از سوی دولت	۷/۱۵	۳/۰۵	۰/۶۱۵	۶
۷	تغییر کاربری زمین‌های کشاورزی و باغی بدلیل عدم توجیه اقتصادی	۷/۱۵	۲/۳۰	۰/۷۶۹	۷
۸	فقدان تسهیلات هدفمند و نظام پایش و ارزیابی در اعطای تسهیلات	۶/۸۵	۲/۴۴	۰/۶۹۲	۸
۹	مشخص نبودن میزان تقاضای بازار برای کالاهای مختلف	۶/۸۵	۲/۳۷	۰/۷۶۹	۹
۱۰	ضعف رقابت صنایع دستی روستائیان با محصولات مشابه داخلی و خارجی	۶/۷۷	۲/۸۰	۰/۸۴۶	۱۰
۱۱	پایین بودن قیمت محصولات تولیدی روستائیان	۶/۶۱	۱/۸۵	۰/۶۱۵	۱۱
۱۲	وجود مشکلات فراوان درخصوص پرداخت خسارت به کشاورزان توسط دولت	۶/۳۸	۱/۸۹	۰/۶۹۲	۱۲
۱۳	بالا بودن هزینه‌های خدماتی مورد نیاز مربوط به وظایف حاکمیتی، بدلیل شهری بودن اکثر قریب به اتفاق واحدهای اداری و سازمان‌های رسمی غیر دولتی از قبیل جهادکشاورزی، صنعت معدن و تجارت، بهداشت درمان علوم پزشکی، اتخاذیہ صنوف، سازمان‌های نظام پزشکی	۵/۹۲	۲/۴۳	۰/۴۶۱	۱۳
۱۴	ناتوانی کشاورزان در تامین به موقع نهاده‌های کشاورزی و باغی از قبیل کود و سم.	۵/۱۵	۱/۹۵	۰/۶۱۵	۱۴
۱۵	کمبود یا عدم تخصیص منابع مالی و سرمایه لازم از طرف دولت‌ها بابت پرداخت وام‌های کم بهره و طولانی مدت برای انواع فعالیت‌های اقتصادی	۵/۱۵	۲/۲۳	۰/۶۹۲	۱۵
۱۶	راه‌اندازی اکثر مشاغل در روستاها توجیه اقتصادی ندارد	۴/۵۴	۲/۶۳	۰/۶۱۵	۱۶

براساس نتایج جدول (۱) مهمترین چالش‌های اقتصادی تنوع بخشی اشتغال روستایی از دیدگاه کارشناسان ۱. فقدان نهادهای پشتیبان و پیوند دهنده ($VR=0/538, M=8/08$) ۲. هزینه‌های بالای فعالیت‌های تولیدی ($VR=0/615, M=7/77$) ۳. ساکتین در جوامع روستایی به علت سطح پایین درآمد قادر به شروع کسب و کار جدید نیستند ($VR=0/615, M=7/69$) عنوان نمودند و راه‌اندازی اکثر مشاغل در روستاها توجیه اقتصادی ندارد از اهمیت کمتری برخوردارند.

جدول ۲. مهمترین چالش‌های اجتماعی توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی از دیدگاه کارشناسان

ردیف	مشکلات توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی	میانگین	انحراف معیار	VR	رتبه
۱	فقدان انگیزه لازم برای انجام فعالیت‌های کشاورزی در تمام فصول سال مخصوصاً در بین جوانان	۸/۶۱	۱/۳۹	۰/۶۱۵	۱
۲	عدم آشنایی مردم روستایی با اصول و راه‌اندازی کسب و کارهای جدید	۸/۲۳	۱/۷۴	۰/۶۱۵	۲
۳	عدم آشنایی با نیازهای در حال تحول بازار	۸/۱۵	۱/۷۷	۰/۶۹۲	۳
۴	محدودیت‌های ناشی از خرده‌مالکی، کمبود زمین، کوچک شدن اراضی و پراکندگی قطعات اراضی زراعی	۷/۹۲	۲/۲۵	۰/۵۳۸	۴
۵	فقدان اعتماد مورد نیاز برای ایجاد فعالیت‌های مشارکتی در جوامع روستایی	۷/۹۲	۱/۹۳	۰/۶۹۲	۵
۶	فقدان نگرش تقویت و بازآفرینی اقتصاد روستایی که منجر گردیده تا روستاهای شهرستان مذکور از تولید کننده به مصرف کننده تغییر ماهیت دهند.	۷/۶۱	۱/۸۵	۰/۷۶۹	۶
۷	مهاجرت نیروهای جوان، کارآفرین و مالکان با تجربه از روستاها به شهرها	۷/۲۳	۲/۵۲	۰/۵۳۸	۷
۸	عدم حضور صاحبان صنعت، نیروهای متخصص، کارآفرین، ماهر و با تجربه در روستاهای شهرستان به منظور آموزش انتقال به موقع دانش و آگاهی به صاحبان حرف مختلف	۶/۹۲	۳/۳۰	۰/۶۱۵	۸
۹	پایین بودن توان فنی و مهارتی در تنوع بخشی به اشتغال	۶/۷۷	۱/۹۶	۰/۶۹۲	۹
۱۰	عدم حفظ تشکلهای روستایی و سنتهای موجود در روستا به دلیل کم ارزش	۶/۷۷	۱/۷۹	۰/۷۶۹	۱۰

				نشان دادن فرهنگ روستایی و ارزش‌گذاری بیشتر به برخی عادت‌های شهری
۱۱	۰/۶۹۲	۱/۷۶	۶/۵۴	غلبه روحیه، مصرف‌گرایی، تجمل‌گرایی، شهرنشینی و شهری‌شدن در ساکنان جوامع روستایی
۱۲	۰/۷۶۹	۲/۴۴	۶/۴۶	کم رنگ بودن روحیه کارآفرینی منطقه‌ای به منظور ایجاد فرصت‌های شغلی جدید
۱۳	۰/۶۹۲	۲/۱۰	۶/۳۸	عدم تشخیص فرصت‌ها توسط جوامع روستایی (عدم تشخیص و درک فرصت‌های کسب و کار)
۱۴	۰/۶۹۲	۳/۵۰	۶/۳۸	عدم حضورخیرین مشاغل ساز در روستا به منظور حمایت از صاحبان ایده در ایجاد فرصت‌های شغلی و پایدارسازی مشاغل در روستا
۱۵	۰/۵۳۸	۱/۸۴	۶/۳۱	فقر و محرومیت حاکم در جوامع روستایی
۱۶	۰/۷۶۹	۲/۸۴	۶/۳۱	تامین سرمایه در درون روستا با ایجاد روحیه پس انداز و تامین سرمایه عملی است که روستاییان ایران با این روش بیگانه‌اند.
۱۷	۰/۷۶۹	۳/۵۲	۶/۳۱	بی توجهی به لزوم عدم تفکیک زمین‌های کشاورزی در بین ورثه موجب نابودی کشاورزی، دامداری و کاهش بهره‌وری زمین‌های کشاورزی و دامداری سنتی شده است
۱۸	۰/۵۳۸	۲/۴۲	۶/۳۳	بی توجهی به آسیب‌های فرهنگی در توسعه گردشگری در شهرستان و تخریب فرهنگ اصیل روستایی در منطقه
۱۹	۰/۶۱۵	۲/۶۵	۶/۳۳	فقدان خلاقیت، نوآوری، تحمل ابهام و ریسک‌پذیری در مردم برای ایجادتنوع در مدل کسب و کار خود
۲۰	۰/۷۶۹	۲/۸۹	۶/۳۳	پیر شدن جمعیت روستاها
۲۱	۰/۶۱۵	۲/۸۸	۶/۱۵	ضعف یا فقدان تشکل‌های مردم‌نهاددر روستاها در حمایت از تنوع بخشی مشاغل
۲۲	۰/۶۹۲	۲/۸۱	۶/۰۸	مصرف بیش از حد کود و سم شیمیایی
۲۳	۰/۵۳۸	۲/۲۹	۵/۹۲	پایین بودن سطح سواد، مهارت و تخصص روستائیان
۲۴	۰/۵۳۸	۲/۱۱	۵/۸۵	نداشتن اعتماد به نفس ترس از شکست در کسب و کار
۲۵	۰/۷۶۹	۲/۶۴	۵/۸۴	سنتی ماندن جوامع روستایی در بخش کشاورزی و دامداری
۲۶	۰/۷۶۹	۲/۹۳	۵/۶۱	فرسودگی، عدم کارایی و کمبود نیروی انسانی در جوامع روستایی
۲۷	۰/۴۶۱	۲/۴۷	۵/۵۴	فقدان فرهنگ مناسب اجتماعی در پذیرش شغل‌هایی با مزیت پایدار همچون گردشگری و بوم‌گردی
۲۸	۰/۷۶۹	۲/۴۹	۵/۲۳	بهم ریختگی و آشفتگی فرهنگی اجتماعی روستایی به دلیل اختلاط بوجود آمده بین فرهنگ و سنت‌های اجتماعی شهری و روستایی
۲۹	۰/۶۱۵	۲/۴۶	۵/۰۸	عدم استقبال از کسب و کارهای جدید بجای شغل‌های سنتی و رایج
۳۰	۰/۶۹۲	۳/۰۷	۴/۰۸	پایبندی به روش‌های سنتی، به ویژه خرافات شدید و عدم گرایش به سوی تازه-های علمی و نوآوری، از جمله مشکلاتی است که عامل عقب ماندگی روستاهای ایران می‌باشد.
۳۱	۰/۶۹۲	۲/۷۸	۳/۳۸	آموزش‌پذیر نبودن مردم ساکن در جوامع روستایی

براساس نتایج جدول (۲) مهمترین چالش‌های اجتماعی تنوع بخشی اشتغال روستایی از دیدگاه کارشناسان ۱. فقدان انگیزه لازم برای انجام فعالیت‌های کشاورزی در تمام فصول سال مخصوصاً در بین جوانان ($VR=0/615$ ، $M=8/61$) ۲. عدم آشنایی مردم روستایی با اصول و راه‌اندازی کسب و کارهای جدید ($VR=0/615$ ، $M=8/23$) ۳. عدم آشنایی با نیازهای در حال تحول بازار ($VR=0/692$ ، $M=8/15$) عنوان نمودند و آموزش‌پذیر نبودن مردم ساکن در جوامع روستایی از اهمیت کمتری برخوردار بودند.

جدول ۳. مشکلات توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی

ردیف	مشکلات توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی	میانگین	انحراف معیار	VR	رتبه
۱	نبود رابطه نزدیک بین صاحبان علم و دانش با تولیدکنندگان و صاحبان مشاغل روستاها	۸/۶۹	۱/۳۱	-۰/۶۱۵	۱
۲	عدم وجود شبکه منسجم و یکپارچه فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی روستایی	۸/۶۱	۱/۳۲	-۰/۶۹۲	۲
۳	عدم شناخت دقیق، علمی و طبقه‌بندی شده مسئولین مرتبط با اشتغال از مفهوم تنوع بخشی در جوامع روستایی	۸/۵۴	۱/۷۱	-۰/۶۱۵	۳
۴	فقدان ثبات در برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی و عدم اعتماد به این مقوله	۸/۳۱	۲/۰۶	-۰/۴۶۱	۴
۵	فقدان و ضعف زنجیره‌های دانش، تولید و ارزش و پیوند آن با نیازها، قابلیت‌ها و محصولات در روستاهای شهرستان لنگرود	۸/۳۱	۲/۳۱	-۰/۵۳۸	۵
۶	نبود بستر مناسب برای جذب و نگهداری سرمایه گذار غیر رسمی در بخش‌های اشتغال زای روستا	۸/۱۵	۱/۵۷	-۰/۷۶۹	۶
۷	ناتوانی بخش دولتی در اجرای دقیق برنامه‌های اشتغال و ارائه گزارش‌های ساختگی و آمارسازی	۸/۰۸	۱/۹۳	-۰/۶۱۵	۷
۸	برنامه‌ریزی بالا به پایین	۷/۷۷	۲/۳۵	-۰/۶۱۵	۸
۹	آموزش‌های موثری برای اعضای دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستاها در خصوص اشتغال ارائه نمی‌شود.	۷/۶۹	۲/۰۹	-۰/۶۹۲	۹
۱۰	عدم بکارگیری شیوه‌های علمی(دانش بنیان و تکنولوژی جدید) در انجام فعالیت‌های کشاورزی در زیربخش‌های مختلف و اعمال شیوه‌های سنتی در کشاورزی	۷/۶۱	۱/۸۰	-۰/۶۹۲	۱۰
۱۱	عدم توسعه و به روز نبودن صنایع تبدیلی و تکمیلی و بسته بندی بخش روستایی	۷/۶۱	۱/۸۰	-۰/۷۶۹	۱۱
۱۲	ملاک ارزیابی اشتغال دریافت تسهیلات بوده و نه ایجاد شغل و بدیهی است پایداری شغل نیز هرگز رصد نمی‌گردد	۷/۵۴	۲/۲۹	-۰/۶۱۵	۱۲
۱۳	فقدان برنامه‌های منسجم به منظور پایداری مشاغل در روستاهای لنگرود	۷/۵۴	۲/۱۸	-۰/۶۹۲	۱۳
۱۴	برخوردار از نظام بازار سنتی، غیرشفاف و ناکارآمد امکان توسعه بازاریابی(بازارگرایی)، بازاریاب‌شناسی، بازاریابی و غیره) و ایجاد ارزش افزوده در فعالیت‌ها روستایی و کشاورزی را فراهم نمی‌نماید.	۷/۵۴	۲/۷۹	-۰/۶۹۲	۱۴
۱۵	فقدان برنامه‌ریزی برای توسعه روستا و ناتوانی مدیران در شناخت نیازهای اولویت دار و نحوه تامین سرمایه برای ایجاد تاسیسات و زیرساخت‌های مورد نیاز	۷/۵۴	۱/۹۴	-۰/۷۶۹	۱۵
۱۶	عدم تناسب آموزش‌های مهارتی با مزیت‌های نسبی و رقابت پذیر	۷/۴۶	۲/۰۲	-۰/۶۱۵	۱۶
۱۷	فقدان مدل بومی کارآفرینی و تنوع در ایجاد اشتغال مبتنی بر شناخت بازار	۷/۴۶	۱/۹۸	-۰/۶۹۲	۱۷
۱۸	عدم ارائه مدل‌های متعدد کسب و کار برای ایجاد تنوع در کسب و کار جوامع روستایی	۷/۴۶	۱/۷۶	-۰/۷۶۹	۱۸
۱۹	ناهماهنگی نظام آموزشی مهارتی با فرصت‌های موجود و نیازهای واقعی شغلی در بازار کار شهرستان	۷/۴۶	۱/۸۱	-۰/۷۶۹	۱۹
۲۰	نگاه قیّم مآبانه دولت به جای نگاه راهبردی و مدیریتی	۷/۳۸	۲/۹۰	-۰/۶۱۵	۲۰
۲۱	از تمام فرآیند اشتغال تنها بخش تامین مالی آن هم به صورت پرداخت تسهیلات مورد توجه قرار گرفته است	۷/۳۸	۱/۸۹	-۰/۶۹۲	۲۱
ردیف	مشکلات توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی	میانگین	انحراف معیار	VR	رتبه
۲۲	عدم وجود تضمین لازم از سوی دولت در زمینه خرید محصولات تولیدی کشاورزان	۷/۳۸	۲/۰۶	-۰/۶۹۲	۲۲
۲۳	عدم حضور به موقع کارشناسان به منظور انتقال به موقع دانش و آگاهی به صاحبان حرف مختلف	۷/۳۱	۱/۸۰	-۰/۶۹۲	۲۳
۲۴	جزیره‌ای عمل کردن سازمان‌ها و ادارات ذیربط در توسعه روستاها و تقابل اجرایی بعضی از برنامه‌های اجرایی با یکدیگر	۷/۳۱	۱/۸۹	-۰/۶۹۲	۲۴
۲۵	محدودیت‌های اداری، قانونی و بروکراسی‌ها در ایجاد تنوع در مشاغل روستایی	۷/۳۱	۱/۹۳	-۰/۷۶۹	۲۵
۲۶	عدم برنامه ریزی صحیح در خصوص آموزش افراد	۷/۲۳	۲/۰۰	-۰/۶۱۵	۲۶
۲۷	عدم استفاده علمی و اصولی از منابع و ذخایر آب منطقه برای کشاورزی و شرب	۷/۲۳	۲/۳۱	-۰/۶۹۲	۲۷
۲۸	ساخت و ساز بی‌رویه در قطعات تفکیک شده موجب نابودی کشاورزی، دامداری و کاهش بهره‌وری زمین‌های کشاورزی و دامداری سنتی شده است	۷/۲۳	۲/۵۵	-۰/۶۹۲	۲۸
۲۹	توسعه آموزش‌ها براساس نیاز روستا نبوده	۷/۲۳	۱/۷۹	-۰/۷۶۹	۲۹
۳۰	نابودی تدریجی صنایع دستی روستاییان	۷/۲۳	۲/۱۳	-۰/۷۶۹	۳۰
۳۱	نبود یا کمبود اراده در لایه‌های مختلف اجرایی برای ایجاد تنوع در کسب و کارهای روستایی	۷/۰۸	۱/۸۲	-۰/۶۹۲	۳۱
۳۲	ضعف نظارت در اجرای برنامه‌های اشتغال بدلیل شهری بودن ساختار ادارات مرتبط	۷/۰۷	۱/۷۵	-۰/۶۹۲	۳۲
۳۳	عدم وجود مرکز رشد واحدهای فن‌آور و نبود موسسات دانش بنیان مستقر در روستاها به منظور انتقال دانش و افزایش سطح مهارت شاغلین موجود در روستاها	۷/۰۰	۳/۶۷	-۰/۶۱۵	۳۳
۳۴	مقاومت دستگاه‌های اجرایی در پذیرش و اجرای طرح‌های نو با هدف تنوع بخشی به کسب و کار	۷/۰۰	۲/۰۰	-۰/۶۹۲	۳۴

۳۵	۰/۶۹۲	۲/۶۱	۷/۰۰	وجود مدیران مساله پاک کن و آمارساز	۳۵
۳۶	۰/۶۹۲	۲/۸۹	۷/۰۰	بجای ایجاد بازار عرضه محصولات کشاورزی در روستاهای شهرستان لنگرود و کشاندن شهرنشین‌ها به روستا به توسعه بازار در شهر و کشاندن روستایی به شهر جهت عرضه محصولات خود توجه شده است	۳۶
۳۷	۰/۷۶۹	۲/۷۷	۷/۰۰	ضعف سیستم اداری و رواج فساد اداری از جمله رشوه	۳۷
۳۸	۰/۶۱۵	۱/۷۵	۶/۹۲	توجه نکردن به دانش بومی مردم لنگرود و نقش آن در تنوع بخشی مشاغل	۳۸
۳۹	۰/۷۶۹	۲/۷۵	۶/۹۲	عدم بهره برداری به موقع و اصولی از اراضی منطقه	۳۹
۴۰	۰/۷۶۹	۲/۸۴	۶/۹۲	بی توجهی به آموزش و استانداردهای پذیرایی از گردشگران داخلی و خارجی	۴۰
۴۱	۰/۶۱۵	۲/۰۷	۶/۸۵	توجه نکردن به قابلیت‌های زنان جوامع روستایی در ارائه مدل‌های مورد نیاز تنوع بخشی کسب و کار در این مناطق	۴۱
۴۲	۰/۷۶۹	۲/۸۲	۶/۸۵	فقدان مراکز مشاوره‌ای به منظور دستیابی به اطلاعات کسب و کار، اقتصادی، حقوقی و غیره	۴۲
۴۳	۰/۶۹۲	۱/۶۹	۶/۷۷	عدم توسعه مکانیزاسیون در محصولات باغی و زراعی	۴۳
۴۴	۰/۷۶۹	۲/۰۵	۶/۷۷	عدم توجه به توسعه همه جانبه کشاورزی در شهرستان لنگرود به عنوان موتور رشد اقتصادی و عامل تنوع بخشی اشتغال در این منطقه	۴۴
۴۵	۰/۶۹۲	۱/۸۰	۶/۶۹	عدم توجه لازم به جاذبه‌های مختلف موجود در شهرستان لنگرود برای معرفی شغل‌های جدید	۴۵
۴۶	۰/۶۹۲	۲/۷۵	۶/۶۹	نبود انگیزه و همچنین توانایی در بخش‌های دولتی به منظور تسهیل و هدایت اشتغال روستایی	۴۶
۴۷	۰/۶۱۵	۲/۱۰	۶/۶۱	ضعف مهارت‌ها و آموزش‌های ایجاد بنگاه‌های خانوادگی و یا مشارکتی با رویکرد بازار و تجاری سازی محصولات تولیدی روستا	۴۷
ردیف	VR	انحراف معیار	میانگین	مشکلات توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی	
۴۸	۰/۶۹۲	۲/۷۰	۶/۴۶	عدم استفاده بهینه از منابع موجود در روستا مردم را به سمت تنوع بخشی مشاغل هدایت نمی‌نماید	۴۸
۴۹	۰/۷۶۹	۲/۵۷	۶/۴۶	توسعه زیرساخت‌های روستایی براساس اکوسیستم شهری و نادیده گرفتن اکوسیستم روستا	۴۹
۵۰	۰/۷۶۹	۲/۷۹	۶/۴۶	نبود تناوب کشت بر اساس آمایش سرزمین به منظور حاصلخیزی اراضی و بهره‌وری آن	۵۰
۵۱	۰/۶۱۵	۱/۹۷	۶/۳۱	لحاظ نکردن شاخص‌های زیست محیطی و منابع طبیعی در ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار	۵۱
۵۲	۰/۶۹۲	۲/۵۵	۶/۲۳	بهنگام نبودن اطلاعات آمایش جمعیتی در روستاهای شهرستان لنگرود به منظور بهره‌برداری از مزیت‌های نسبی	۵۲
۵۳	۰/۶۹۲	۲/۸۰	۶/۲۳	فقدان قابلیت در بدنه آموزشی شهرستان برای ارائه آموزش‌های مورد نیاز مردم	۵۳
۵۴	۰/۶۱۵	۲/۵۱	۶/۱۵	بهنگام نبودن اطلاعات آمایش سرزمین به صورت کمی و کیفی از قابلیت‌ها و مزیت‌ها نسبی و رقابت‌پذیر در شهرستان لنگرود	۵۴
۵۵	۰/۶۹۲	۱/۹۵	۶/۱۵	بهنگام نبودن نیازمندی‌های خدماتی و کالایی دارای توجیه اقتصادی	۵۵
۵۶	۰/۷۶۹	۲/۷۷	۶/۰۰	فقدان وجود مراکز تفریحی و توریستی سلامت در منطقه	۵۶
۵۷	۰/۸۴۶	۳/۲۹	۶/۰۰	عملکردهای جزیره‌ای بدون پیوسته‌های کامل و فراگیر	۵۷
۵۸	۰/۶۱۵	۲/۴۱	۵/۸۵	عدم توجه مسئولین و نمایندگان به توسعه شهرستان لنگرود براساس برنامه‌های آمایش و برنامه‌های مندرج در سند توسعه روستایی و توسعه‌ای	۵۸
۵۹	۰/۶۹۲	۲/۷۹	۵/۸۵	نداشتن عزم جدی در تولید ثروت و ایفای نقش موثر توسط فرد برای ارتقاء کسب و کار و پذیرش تنوع در کسب و کار (مقاومت گرایش لازم به تولید و کار مولد)	۵۹
۶۰	۰/۶۱۵	۱/۷۹	۵/۷۷	محدودیت توسعه فعالیت‌های زیربخش امور دام	۶۰
۶۱	۰/۴۶۱	۱/۹۳	۵/۶۹	فقدان کانال‌های آبیاری و زهکشی مناسب.	۶۱
۶۲	۰/۶۹۲	۲/۸۱	۵/۶۹	آلودگی‌های زیست محیطی، بی توجهی به فرآوری زباله‌های تولیدی	۶۲
۶۳	۰/۴۶۱	۲/۱۴	۵/۶۱	شخص محور بودن رسیدگی به امور مورد نیاز روستائیان	۶۳
۶۴	۰/۶۹۲	۲/۵۷	۵/۵۴	فقدان و یا کمبود امکانات زیرساختی مناسب مثل جاده، سردخانه، زمین تلفن، اینترنت	۶۴
۶۵	۰/۷۶۹	۳/۱۸	۵/۴۶	عزم ملی در سیستم مدیریتی در جهت رفع مشکلات منطقه‌ای همگام با برنامه‌های توسعه‌ای وجود ندارد	۶۵
۶۶	۰/۵۳۸	۲/۰۴	۴/۲۳	کمبود منابع آبی بخصوص در بخش کشاورزی	۶۶

براساس نتایج جدول (۳) مهمترین چالش‌های مدیریتی، زیرساختی و نهادی توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی از دیدگاه کارشناسان

۱. نبود رابطه نزدیک بین صاحبان علم و دانش با تولیدکنندگان و صاحبان مشاغل روستاها ($VR=0/615$ ، $M=8/69$) ۲. "عدم وجود شبکه منسجم و یکپارچه فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی روستایی ($VR=0/692$ ، $M=8/61$) ۳. "عدم شناخت دقیق، علمی و طبقه‌بندی شده مسئولین مرتبط با اشتغال از مفهوم تنوع بخشی در جوامع روستایی ($VR=0/615$ ، $M=8/54$)" عنوان نمودند و کمبود منابع آبی بخصوص در بخش کشاورزی از اهمیت کمتری برخوردار بودند.

عدم برخورداری روستاییان از آموزش فعالیت‌های غیرزراعی، کمبود یا عدم برخورداری آموزش‌های ترویجی و فنی و حرفه‌ای، بالا بودن سن روستاییان، عدم استفاده از اعتبارات مالی موجود در فعالیت‌های غیر زراعی، عدم بازاریابی محصولات کشاورزی، عدم دسترسی کافی به نهاده‌های مختلف کشاورزی، عدم دسترسی و اطلاع از روش‌های جدید فعالیت‌های اقتصادی در این راستا یافته‌های این پژوهش نتایج تحقیق Yasoori, 2015:37 تایید می‌کند. کمبود زمین کشاورزی، عدم دسترسی به نهاده‌های مختلف کشاورزی، فقدان صنایع تبدیلی، عدم سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، عدم بازاریابی محصولات کشاورزی، کمبود یا عدم دسترسی روستاییان به تسهیلات، ضعف امکان سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های غیرکشاورزی توسط ساکنان بومی به علت کمبود سرمایه، عدم امکانات زیرساختی، عدم تهیه اجرای برنامه‌های توسعه در منطقه، یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیق Javan et al., 2017:99 همسو می‌باشد. عدم ماندگاری روستاییان در سکونتگاه‌های روستایی و تمایل به مهاجرت از روستا به شهر، ضعف بنیان‌های اقتصادی در روستاهای شهرستان لنگرود به جهت عدم وجود فرصت‌های شغلی جدید جهت جوانان روستایی، بیکاری پنهان نیروی کار و عدم کفایت درآمد ظرفیت‌های شغلی موجود در بخش کشاورزی به خصوص کشاورزی سنتی است. در این راستا یافته‌های این پژوهش نتایج تحقیقات Afrakhteh et al., 2015:113 تایید می‌کند. عدم دسترسی کافی به نهاده‌های کشاورزی، نبود یا نامناسب بودن تشکلهای تعاونی در روستاها، عدم دسترسی به فن‌آوری‌های اطلاعاتی، عدم دسترسی و اطلاع از روش‌های جدید فعالیت‌های اقتصادی، پایین بودن سطح سواد فعالان اقتصادی، بالا بودن سن کشاورزان، کمبود نیروی متخصص و ماهر، عدم بازاریابی محصولات کشاورزی، کمبود یا فقدان انبار یا سردخانه، عدم ثبات سیاست‌های اقتصادی دولت، یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیقات Anabestani et al., 2015:104 همسو می‌باشد. بازاریابی محصولات تولیدی نارسا است، فرایند اداری سخت و طولانی و موانع بانکی، ضمانت‌های دشوار برای اخذ اعتبارات خرید، واردات انواع محصولات که پتانسیل تولید در داخل را دارند، ایجاد کسب و کار جدید را بی‌معنی کرده است، پایین بودن میزان درآمد در بخش کشاورزی، کمبود سرمایه، فقدان تشکلهای تعاونی و مردمی و موسسات مردم نهاد، مواد اولیه کافی برای ایجاد برخی صنایع تبدیلی جدید یا کسب و کارهای مشابه وجود ندارد، فقدان صنایع تبدیلی مانع ایجاد کارآفرینی و ایجاد کسب و کارهای کوچک است، آموزش فنی روستاییان در زمینه روش‌های نوین فعالیت‌های کشاورزی، کم‌کاری رسانه‌های جمعی و ارگان‌های ذیربط، پایین بودن میزان تحصیلات مانع ایجاد کارآفرینی و ایجاد کسب و کارهای کوچک است. در این راستا یافته‌های این پژوهش نتایج تحقیقات Vallae et al., 2018:201 تایید می‌کند.

نتیجه‌گیری

پنل متخصصان در این پژوهش ۱۱۳ مشکل را در مسیر توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی مطرح کردند. مهم‌ترین مشکلات در توسعه و تنوع بخشی اشتغال روستایی عبارتند از نبود رابطه نزدیک بین صاحبان علم و دانش با تولیدکنندگان و صاحبان مشاغل روستاها $M=8/69$ ؛ فقدان انگیزه لازم برای انجام فعالیت‌های کشاورزی در تمام فصول سال مخصوصاً در بین جوانان و عدم وجود شبکه منسجم و یکپارچه فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی روستایی با میانگین $M=8/61$ ؛ عدم شناخت دقیق، علمی و طبقه‌بندی شده مسئولین مرتبط با اشتغال از مفهوم تنوع بخشی در جوامع روستایی با میانگین $M=8/54$ ؛ فقدان ثبات در برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی و عدم اعتماد به این مقوله و فقدان و ضعف زنجیره‌های دانش، تولید و ارزش و پیوند آن با نیازها، قابلیت‌ها و محصولات در روستاهای شهرستان لنگرود با میانگین $M=8/31$ ؛ عدم آشنایی مردم روستایی با اصول و راه‌اندازی کسب و کارهای جدید $M=8/23$ ؛ عدم آشنایی با نیازهای در حال تحول بازار و نبود بستر مناسب برای جذب و نگهداری سرمایه‌گذار غیررسمی در بخش‌های اشتغال‌زایی روستا با میانگین $M=8/15$ ؛ و فقدان نهادهای پشتیبان و پیوند دهنده $M=8/08$ ، که در رتبه‌های اول تا دهم جای گرفتند. پنل متخصصان راهکار و پیشنهاد خود را در رابطه با تنوع بخشی مشاغل روستایی در شهرستان لنگرود بشرح زیر بیان داشتند.

این پیشنهادات عبارتند از: تدوین برنامه مشخص ایجاد درآمد برای هر دهستان متناسب با موقعیت استقرار، میزان دسترسی به امکانات زیرساختی و خدماتی، برگزاری دوره‌های آموزشی کسب و کار با پیش‌بینی تمام مراحل تأمین مواد اولیه، فرآیند تولید و تأمین بازار مخصوص برای جوانان منطقه، توجه ویژه به آن دسته از فعالیت‌های اشتغال‌زایی سنتی روستایی که در حال فراموش شدن است از قبیل: نمدمالی، انواع بافتنی‌های سنتی با استفاده از پشم و کرک و غیره، تشویق کشاورزان به استفاده بهینه از اراضی

کشاورزی و منابع آبی به منظور افزایش میزان درآمد در واحد سطح، ایجاد انگیزه کار و افزایش روحیه کسب و کار، شناسایی توانایی کارآفرینی بر اساس ظرفیت‌های هر منطقه، ایجاد شبکه فروش محصولات روستایی برای گردش سرمایه، پرداخت تسهیلات کم بهره و بلندمدت برای کارآفرینان ساکن روستا به منظور بهره‌وری مشاغل روستایی، کاهش بورکراسی اداری، اعطای تسهیلات با بهره کم به کشاورزان و نظارت دقیق در اجرای طرح‌های کشاورزی، خرید تضمینی محصولات کشاورزی و پرداخت مطالبات کشاورزان در موعد مقرر، توسعه مشاغل کوچک روستایی دامپروری، صنایع دستی، گل‌و گیاهان زینتی و تقویت تعاونی‌های تولیدی، عدم برنامه‌ریزی بالا به پایین، ثبات در برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی (با تغییر مدیر یا مسئول امکان توقف طرح و برنامه وجود دارد که عامل مهم در هدر روی سرمایه و مهم‌تر از همه وقت و اعتماد افراد می‌باشد)، بدون اطمینان از موفقیت طرح یا پروژه یا حتی یک مسئله ترویجی ساده تبلیغ گسترده می‌شود (راهکار: اول به صورت پایلوت انجام و سپس همه‌گیر شود)، قوانین دست و پاگیر اداری و همین‌طور عدم ارتباط و شناخت بین پتانسیل‌های موجود در هر منطقه با بازار، ارایه آموزش‌های لازم در زمینه معرفی کسب و کارهای جدید، عدم توجه به تأمین سرمایه از درون روستاها، بی‌توجهی و ضعف مدیریت خرد و کلان روستایی، بی‌اعتقادی مدیران به توانمندی‌های روستاهای شهرستان، آموزش ایده‌های جدید و نوآورانه، تکمیل زن جیره تولید (از تولید به مصرف)؛ ایجاد بازار فروش محصولات؛ مشخص نمودن نوع محصولات مورد نیاز بازار تا کشاورزان متناسب با نیاز بازار تولید نمایند؛ اصلاح نظام اداری و سهولت دریافت مجوزهای کسب و کار در نواحی روستایی؛ توانمندسازی روستاییان از طریق آموزش‌های مهارتی و تأمین منابع مالی لازم؛ تسهیلگری و ارائه مشورت‌های لازم برای راه‌اندازی کسب و کار جدید؛ تأمین زیرساخت‌های لازم در فرایند تولید و توزیع (بازاریابی و غیره)؛ بومی‌سازی همه برنامه‌های مرتبط با اسناد توسعه و آمایش برای شهرستان‌ها و الزام همه دستگاه‌های اجرایی و نهادها و بخش‌های خصوصی به اجرای برنامه‌های تعیین شده؛ اجرای همه طرح‌های اقتصادی؛ سرمایه‌گذاری، توسعه‌ای و اشتغال‌زا با رویکرد خوشه‌ای و تکمیل‌کننده زنجیره‌های ارزش مختص شهرستان و همگام با استان و کشور؛ ایجاد تشکل‌های تخصصی مردم نهاد با رویکرد توسعه‌ای و ترویجی در روستاها براساس نیازها و ضرورت‌ها؛ جلوگیری و تلاش در تغییر یا اصلاح قوانین در راستای جلوگیری از کوچک شدن اراضی و پراکندگی قطعات اراضی زراعی؛ شبکه‌سازی، تقویت و توسعه بازارهای محلی؛ پژوهش در خصوص تجربیات مشابه در سایر مناطق و کشورها؛ تبلیغات در خصوص فرایند اجرای پروژه، آموزش و ترویج به منظور ایجاد آغاز کننده‌های کسب و کار جدید، مشاوره و پشتیبانی دائم کسب و کارهای ایجاد شده، پیوند بین بخشی و ایجاد اشتغال و تولید در سطح شهرستان، توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای جهت تحرک در اقتصاد سنتی، پایش و تسهیلات هدفمند به جای مقروض کردن روستائیان، گسترش برد بازار و بهره‌گیری از مشارکت همه جانبه، توجه همه جانبه به ظرفیت‌های کشاورزی شهرستان لنگرود به صورت همه جانبه از طریق افزایش تجهیزات و ماشین‌آلات و صنایع تبدیلی که باعث تحرک در قسمت‌های مختلف می‌گردد، به منظور تنوع بخشی مشاغل روستایی در شهرستان لنگرود بایستی به قابلیت‌های زنان در این جوامع توجه ویژه نمود تا با ارائه مدل‌های مناسب منطقه در اجرای اینگونه طرح‌ها تسریع به عمل آید، قوانین حاکم بر ارث به سمتی سوق داده شود که از کوچک شدن زمین‌های کشاورزی جلوگیری به عمل آید، آشنایی مردم در این جوامع با اصول حاکم بر طراحی کسب و کار و ارکان مرتبط با آن همچون نحوه تأمین نیازهای مالی و غیره، ضرورت تدوین سند آمایش جمعیت شهری و روستایی توأم با آمایش سرزمینی (برش‌های دوره‌ای سرشماری‌ها) در قالب تعیین مزیت‌های نسبی و رقابت‌پذیر از امکانات طبیعی، مصنوعی و نیروی انسانی، ضرورت تحول در نظام آموزشی از پیش دبستانی تا مراحل تربیت تکنسین مبتنی بر خلاقیت و نوآوری در شناخت مزیت‌ها و بهره‌برداری بهینه از آنها با استفاده از کارآفرینان بومی، ضرورت اصلاح قانون مالکیت اراضی کشاورزی برای غیرقابل تفکیک شدن موروثی و فروش اراضی و متقابلاً تهیه اسناد مشاعی و تعیین سهم مالکانه برای مالکان، ضرورت توجه به ارتقاء فرهنگ اصیل مردمی در برابر تهاجم‌های خرده‌فرهنگی ناشی از گردشگری با عنایت به نقش رسانه‌ها و مراکز فرهنگی دولتی و غیردولتی کارشناسان بومی در قالب سند گردشگری.

تقدیر و تشکر

این پژوهش مستخرج از رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی بوده که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (ره) شهر ری از آن دفاع شده است.

منابع

- Afrakhteh, H., Riyahi, V., & Javan, F. (2015). Economic sustainability of rural settlements in Rezvanshahr city. *Journal of Geography*, 13(46), 93-117. (In Persian)
- Alavizadeh, A. M. & Mirlotfi, M. R. (2013). The role of non-farm economy on the sustainability of villagers in rural areas of Semirum County. *Journal of Regional planning*, 3(10), 71-82. (In Persian)
- Anabestani A. A., Tayebnia, S. H., Shayan, H. & Rezvani, M. R. (2015). The analysis of barriers regarding variations in economic activities of bordering villages located in Marivan. *Journal of Space Economy & Rural Development*, 3(10), 87-111. (In Persian)
- Azkiya, M., & Ghaffari, G. (2001). Investigating the relationship between trust and social participation in rural areas of Kashan County. *Journal of Social Sciences Letter*, 17(17), 3-33. (In Persian)
- Barani Pesyani, V. (2006). The feasibility of the development of cottage industries in the Ajabshir Township, (Unpublished Doctoral Dissertation) Tehran university, Iran.
- Barrett, C. B., Reardon, T. and Webb, p. (2001). Non-farm income diversification and household livelihood strategies in rural Africa: concepts, dynamics and implications. *Journal of Foot policy*, 26(4), 315-331.
- Demurger, S., Fournier, M., & Yang, W. (2010). Rural households' decisions towards income diversification: Evidence from a Township in northern China. *China Economic Review* 21, 32-44.
- Farahani, H., & Haj Hosseini, S. (2011). The Role of Rural Entrepreneurship in the Sustainable Rural Development of Gilan. *Proceedings of the National Conference on Geography and Rural Planning*, Guilan University, P5. (In Persian)
- Ghaffari, G., Mirzaei, H., & Karimi, A. (2011). Investigating the relationship between industry and quality of life - A case study of rural areas of Qarveh City. *Journal of Rural Development*, 3(1), 1-24. (In Persian)
- Ghasemi, M., & Javan, J. (2014). Clarification of the Relationship between Diversification of Economic Activities and Sustainable Rural Development Case Study: Mashhad Township. *Journal of Rural Research*, 5(2), 237-262. (In Persian)
- Hajinejad, A., & Mozaffari, Z. (2015). Investigating the Efficacy of Non-agricultural Activities in Rural Settlements' Economic and Social Development (Case Study: Firouzeh Mines in Khorasan Razavi). *Journal of Research and Rural Planning*, 5(1), 123-135. (In Persian)
- Ilo. (2010). Gender Mainstreaming in Local Economic Development strategies. A guide (Geneva: 2010), Available, (19), 10-35.
- Javan, F., Afrakhteh, H., & Riyahi, V. (2017). Investigation of the Potentials and Obstacles for Diversifying Livelihood Leading to Sustainable Rural Development (Case Study: Rezvanshahr County). *Journal of Research and Rural Planning*, 6(4), 89-106. (In Persian)
- Javan, J., Alavizadeh, S. A. M., & Kermani, M. (2011). The role of diversification of economic activities in sustainable rural development (Case study: Semirum County). *Journal of Geography*, 9(29), 17-43. (In Persian)
- Kalantari, K., Asadi, A., Shabanali Fami, A., & Choobchian, S. (2007). Major Rural Development Challenges in Iran to Achieve Sustainable Development. *Journal of Sociology*, 8, 103-119. (In Persian)
- Keles, R. (2012). The Quality of Life and the Environment. *Social and Behavioral Sciences*, 35, 23-32.
- Kimenju, S. C. and De Groote, H. (2008). Consumer willingness to pay for genetically modified food in Kenya. *Agricultural Economics*, 38, 35-46.
- Molavi, M. (2011). Investigating the role of rural industries in the process of economic and social development (Case study: Rural area of Mahabad city). MSc Thesis, Tabriz university. (In Persian)
- Motiee Langroudi, S. H. (2003). Rural planning with emphasis on Iran. Mashhad, Jahad Daneshgahi Publications, P 152. (In Persian)
- Motiee Langroudi, S. H., Riyahi, V., Jalaliyan, H., & Ahmadi, A. (2019). Effective analysis of diversification of economic activities from the Rural People perspective (Case study: villages of Saqez city). *Journal of Human Geographical Research*, 51(1), 193-209. (In Persian)
- Papoli Yazdi, M. H. & Ebrahimi (2006). Rural Development theories, samt Publication, Tehran. 306.
- Pasban, F. (2007). Investigate the Effective Factors on non-agricultural employment in Khorasan province. 6th Conference of Agricultural Economics, Iran, Mashhad, P 4.
- Prag, P. and Gazette, E. (2002). Rural Diversification, Second Edition, London.
- Rahbari, M., Shafie Sabet, N., & Rezaei, Z. (2017). Analysis of the Factors Affecting the Diversification of Non-Agricultural Economics and its Impact on the Sustainability of Rural Settlements: A Case

- Study of Sarvelayat Division, Neyshabur County. *Journal of Geography and Regional Development*, 15(1), 237-258. (In Persian)
- Rezadoost, H., Allahyari, M. S., Kheiri, S., & Noorhoseini, S. A. (2012). Analysis of managerial-political barriers and problems of facing the tea industry in Gilan province, Rasht Township. *Journal of Human Residence Planning Studies (Geographical Perspective)*, 6(19), 92-107. (In Persian)
- Riyahi, V., & Nouri A. (2014). Variation of Economic Activities and Achievement of rural sustainability Case: Khoramdareh. *Journal of Space Economy & Rural Development*, 3(10), 113-128. (In Persian)
- Sadeghie-e-Chamchengi, S., Taghdisi, A., & Seydaiee, S. E. (2015). The Effect of Economic Diversity on Rural Regions' Sustainability (Case study: Shahrekord County Rural Area). *Journal of Research and Rural Planning*, 5(3), 25-37. (In Persian)
- Sarookhani, B. (2004). Qualitative Delphi, Research Tools in the Social Sciences. *Journal of Women Studies*, 2(4), 85-122. (In Persian)
- Shayan, H., Taghillo, A. A., & Khosrobeigi, R. (2012). An analysis of the role of people's participation lity of rural economy: A case study: Eijroud Dehestan, Eijroud County, Zanjan province. *Journal of Geography and Regional Development*, 19, 71-94. (In Persian)
- Sheri, M. (2012). Assessment of the economic and social role of traditional and semi-industrial livestock in job diversity and sustainable rural development (Case study: Salas Babajani city, Zamkan village). MSc Thesis, Zanjan University, P15. (In Persian)
- Tiago, V., Cavalcanti, de V. & Tavares, J. (2008). Women prefer larger governments: growth, structural transformation and government size', 1-27, Available on: <http://www.econ.cam.ac.uk/faculty/wgcavalcantiandtavares>.
- Vallae, M., & Mohammadi Yeganeh, B. (2014). Variation in rural economy as a means of achievement of sustainable development Case: northern Marhamat Abad in Miandoab. *Journal of Space Economy & Rural Development*, 3(8), 54-70. (In Persian)
- Vallae, M., Karimzadeh, H., & Manafi Azar, R. (2018). Analysis of barriers to the development of micro-businesses in rural areas of Miandoab County. *Journal of Space Economy & Rural Development*, 7(3), 183-208. (In Persian)
- World Bank. (2006), Rural Reform, Nonfarm Development, and RuralModernization In China; Dong Fureng.
- Yasoori, M. (2009). Introduction to Rural Economy, with Emphasis on Agriculture. Mashhad, Beh Nashr Publication, P 132. (In Persian)
- Yasoori, M. (2015). Introduction to Rural Economy, with Emphasis on Agriculture. Rasht, Guilan University Publication, P 37. (In Persian)
- Zareen, F., Naqvi, M., Lubna, Sh. (2002). how do women decide to work in PakistanDevelopment Review, 4(4), 1-23.

How to cite this article:

Rezadoost, H., Estelaji, A., Allahyari, M. S., & Shareeatpanahi, M. (2022). Career Diversification and its existing Challenges in Sustainable Rural Development from the Perspective of Experts (Case study: Villages of Langrud County). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 17(3), 857-870.

ارجا به این مقاله:

رضا دوست، حبیب الله؛ استعلاجی، علیرضا؛ الهیاری، محمد صادق و ولی شریعت‌پناهی، مجید. (۱۴۰۱). تنوع بخشی مشاغل و چالش‌های آن در توسعه پایدار روستایی از دیدگاه کارشناسان (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان لنگرود). فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۷(۳)، ۸۵۷-۸۷۰.